

МОРФОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА ІМЕННИКА В ПРЕСКРИПЦІЯХ І МОВНІЙ ПРАКТИЦІ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ 40–50-х РОКІВ ХХ ст.

У статті проаналізовано відмінкову парадигму іменників у мові преси початку 40–50-х років ХХ ст. у зв'язку з тенденціями динаміки літературної норми. Особливу увагу звернено на функціонування варіантів, узагальнено основні напрями розвитку морфологічної системи української мови.

Ключові слова: морфологічна система, варіант, відмінкова форма, мовна норма, мова публіцистичного стилю.

Мова періодичних видань 40–50-х років ХХ ст. помітно змінилася порівняно з попередніми десятиліттями: звужився словниковий запас, було максимально обмежено живомовний діалектний вплив, знизився до мінімуму стилістичний потенціал, майже зникли емоційно-оцінні одиниці, помітно зменшилася кількість лексичних і граматичних варіантів, що на цьому етапі було ознакою штучного заморожування природного розвитку мови. Мовна політика, спрямована на зближення української і російської мов, тенденція до утвердження східноукраїнських правописних традицій, задекларована «Українським правописом» 1933 року, призвели до того, що українськомовні газети і журнали стали засобом комуністичної пропаганди та ідеологічного впливу на масову свідомість. Неперервність писемної традиції утримували мовні особистості письменників і літературний процес. Мова публіцистичного стилю була законсервована, тематично і функціонально обмежена і фактично не розвивалася. Створені протягом 20–30-х років граматики та підручники було відкинуто, а нових не створено. Лише 1951 року з'явився «Курс сучасної української літературної мови» за редакцією Л. А. Булаховського¹, який слугував орієнтиром майже 20 років.

В умовах невизначеності мовна практика української періодики демонструвала поширення штампів, однотипних гасел, простих синтаксичних конструкцій, мінімальну кількість стилістичних засобів. Як показує історія літературної мови, найстійкішою до екстралінгвальних процесів була граматична система, яка зберігала визначальні особливості української мови навіть у складні часи. Зв'язок з попередніми десятиліттями був відчутний, зокрема у вживанні морфологічних форм.

Показовою і однією з визначальних граматичних ознак іменника є категорія роду. Теоретичні узагальнення лінгводидактичних текстів ґрунтуються на традиції слововживання і залежать від рівня вивчення проблеми.

---

¹ Курс сучасної української літературної мови / За ред. Л.А.Булаховського.— К., 1951.— Т.1.— 519с.

Категорію роду іменника сучасної української мови було систематизовано й проаналізовано ще граматиками першої третини ХХ ст. С. Смаль-Стоцький та О. Синявський наголошували, що рід можна визначити лише в однині в закінченнях називного відмінка. Г. Іваниця у визначенні родової належності крім формальних ознак брав до уваги ще й значення слова².

Г. Шерстюк визначав рід іменників за допомогою додавання присвійних займенників *мій, моя, моє* і крім традиційних груп родів (чоловічого, жіночого й середнього) виділяв спільний рід. Іменники спільного роду були названі ще в граматиці М. Смотрицького, проте на початку ХХ ст. їх виокремлювали лише Г. Шерстюк³ та М. Сулима⁴.

О. Синявський пропонував паралельне вживання у двох родах — чоловічому і жіночому: *гуц — гуца, замін — заміна, докір — докора, капелюх — капелюха, лах — лаха, мотузок — мотузка, одяг — одяга, підрешіток — підрешітка, птах — птаха, пташок — пташка, роздум — роздума, скрут — скрута, стоніг — стоніго, тям — тьяма, нестям — нестяма, хац — хаца*⁵. Засвідчують ці пари іменників і словники 20–30-х років, зокрема «Правописний словник» Г. Голоскевича (1929) і «Російсько-український словник» О. Ізюмова (1930).

У цих лексикографічних джерелах можна знайти пояснення сучасним тенденціям родової варіантності, пор.: *аналіз — аналіза, генезис — генеза, синтез — синтеза* тощо. У 10–30-ті роки автори словників подавали лише форми жіночого роду. У 40–50-х роках ряд варіантних форм жіночого і чоловічого родів іменників значно звужився. Паралельно вживалися *зал — зала, виплат — виплата*, напр.: «Соціальні принципи християнства підносять боягузливість, презирство до самого себе, самоуніження, підкорення, смирення, словом — всі якості черні, але для пролетаріату, який не хоче, щоб з ним поводитися як з покидьками людства, для пролетаріату сміливість, самосвідомість почуття гордості й незалежності — важливіше хліба. Це було темою розмови у нашій залі» (З⁶, 3.04.1941), «Рівно о 9-й годині секретар шахтного комітету ЛКСМУ Іван Гаврилко оголошує звітно-виборчі збори відкритими. У прийнятому рішенні збори зобов'язали новий комітет найближчим часом налагодити виробниче навчання молодих шахтарів, організувати гуртки по оволодінню різними професіями, забезпечити *виплату*, широко популяризувати досвід молодих стахановців» (МУ, 13.02.1945). Іменники, що функціонують у сучасній літературній мові в формі чоловічого роду, *нікотин, метод, кадр, грип* та ін. були жіночого роду, напр.: «Замість панцизної звички п'яничення та муринського налогу курення — святкуємо всі без алкоголю та *нікотини*, в ім'я добра і росту Української Нації!» (Д, 7.01.1939), «Не можна забути *кадру*, де знято зустріч Микити Сергійовича Хрущова з мешканцями визволеного Києва» (МУ, 30.05.1945), «*Грипа*, простуда? Добра рада в часі епідемії грипи: бережіться зараження й недуги» (Д, 7.01.1939).

Як нейтральні, дублетні форми функціонують родові варіанти *зал — зала* та ін. і в сучасній літературній мові⁷. Ці іменники були, очевидно, запозичені через посередництво і польської, і російської мов. У цих мовах слово засвоювалося

² Іваниця Г. Курс украинского языка в кратком практическом изложении с хрестоматиею. — К., 1927. — С.66.

³ Шерстюк Г. Коротка українська граматики для школи. — Полтава, 1907. — Ч.1. — С.7, 14.

⁴ Сулима М. Українська фраза. — Х., 1928. — С.9, 28.

⁵ Синявський О. Норми української літературної мови. — Х., 1931. — С. 47.

⁶ Список скорочень джерел див. у кінці статті.

⁷ Див.: Сучасна українська літературна мова. Морфологія / За ред. І К.Білодіда. — К., 1969. — С.32.

щодо граматичного роду по-різному. Іноді хитання роду в іменниках іншомовного походження відбивають стан неунормованості, подвійності в самому мовному джерелі⁸. У другій половині ХХ ст. через перерваність мовознавчих досліджень граматичну будову української мови було ще недостатньо досліджено. Це й зумовлювало виділення за формальними ознаками називного відмінка однини і системою відмінкових закінчень лише трьох родів: *чоловічого, жіночого й середнього*⁹. Проте було наголошено, що при визначенні роду в словах на зразок *сирота, п'яниця, нехлюя* «особливої ролі набуває змістовий бік». Зазначено також, що «на сучасному етапі (50-ті роки ХХ ст.) граматичний рід виявляється як чисто абстрактна граматична категорія, і зв'язок його з семантикою іменника, в якому він виступає, взагалі слабо простежуваний тепер у мові»¹⁰.

Іменник *pluraliia tantum* *меблі* вживався у формі жіночого роду переважно в західноукраїнській пресі: «У 1938 році артіль почала виробляти *меблю* за новими художніми зразками» (Б, 26.01.1938).

Множинна форма іменника *хлібозаготівля* — *хлібозаготівлі* у 40–50-х роках ХХ ст. зберігалася від часу його творення у 30-х роках, а згодом вийшла з ужитку, напр.: «Пляна *хлібозаготівель* виконано 120, 7 відсотка» (БП, 29.12.1940).

Певні зміни відбулися у відмінкових закінченнях іменника. Пошуки нормативних зразків були складними насамперед для авторів граматики. У 20–30-х роках ХХ ст. мовна практика демонструвала хитання морфологічної норми, що виявлялися в поширенні різних діалектних фонетичних, лексичних і граматичних варіантів. Неусталеністю, варіантністю іменникової словозміни характеризувалися всі граматики початку ХХ ст.

У «Курсі сучасної української літературної мови» норму було уніфіковано відповідно до вимог радянської ідеології. З 50-х років ХХ ст. відмінювання іменників I відміни здебільшого не відрізнялося від норм сучасної української літературної мови. Варіантні закінчення зберігали іменники II відміни чоловічого роду, зокрема в родовому відмінку однини (це було кодифіковано і прескриптивною нормою), напр.: «Повідомляють, що при обшуку Атсиза крім *коду* і *шифра* викрито його листування з керівниками гітлерівської фашистської партії» (ПР, 24.04.1944), «У відродженні *Донбасу* приймає участь вся наша країна» (СХ, 23.09.1944), «Сільрада разом з уповноваженими РПК та партосередком заспокоїлися на тому, що «ми з куркулями вже покінчили, склали *акта* на передавання справи до суду» (БП, 18.09.1932).

Варіантність була властива всім семантичним групам іменника, напр.: «Торік використовували механізми на обробітку *буряка* не задовільно» (БПВ, 21.03.1932), «Торік у колгоспах України були значно збільшені посіви *бавовнику*» (КП, 4.02.1950), «За розкрадання колгоспного *хлібу* — до розстрілу. В с. Вікторівка виїзна сесія облсуду засудила до розстрілу куркулюк Григоренко Марину за систематичне розкрадання *хліба* з колгоспних ланів» (БП, 1.09.1932).

На прикладі академічних рекомендацій щодо вживання форм давального відмінка чоловічого роду однини можна простежити мовознавчу тенденцію до збереження визначальних власне українських морфологічних норм. Усі граматики ХХ століття надавали перевагу закінченням *-ові, -єві / -єві*. Саме з ними було подано майже весь ілюстративний матеріал: «Давальний відмінок іменників найчастіше виражає особу або предмет для яких чи в зв'язку з якими відбу-

⁸ Там же. — С.58.

⁹ Курс сучасної української літературної мови. — С.30.

¹⁰ Там же. — С.309.

вається дія (*дав Петрові книжку, матеріали прислали заводові*); таке саме значення має давальний відмінок при віддієслівних іменниках (*допомога друзові, порада учневі, служіння народові*)¹¹; «Давальний відмінок вживається як одна з основних форм, що використовуються в поєднанні з окремими семантичними групами дієслів в об'єктному значенні (*писати лист товаришеві, читати казку синові*)»¹². Утвердження цієї норми всі граматики демонструють на прикладі класичної художньої літератури: «*Чернишеві хотілося багато чого сказати цій дівчині — вдові з маленькими білими руками*» (О. Гончар), «А сам він невечерпне джерело подарував *народові* навіки» (М. Рильський). Як варіантні функціонують у мові форми на *-у, -ю*: «Кожний вірш свій і поему він [Т. Шевченко] присвячував *народу*» (М. Рильський), «Він заздрих своєму *єдиноземцю*, ненавидів його, шкодив» (П. Загребельний).

У мові преси 40–50-х років іменники II відміни чоловічого роду послідовно зберігали в давальному відмінку паралельні флексії *-ові / -еві*. Закінчення *-у / -ю* були нечастотними незалежно від семантичних груп (істот, неістот) іменників. Форми на *-ові / -еві* переважали і в мові української періодики, напр.: «Керуючись геніальним вченням марксизму-ленінізму, радянські вчені руйнують все, що віджило в науці, що стоїть на перешкоді буйному *розквітові* нашого щасливого життя» (РО, 10.03.1950), «Вчора, напередодні нового року, в Чернівцях був даний урочистий старт обласному зіркового лижного *походові*, присвяченому виборам до Верховних рад СРСР та УРСР» (КБ, 1.01.1941), «Видатному вченому нашої країни *Євгеніві* Оскаровичу *Патонові* минуло 80 років» (КП, 25.03.1950). Часто такі закінчення були регулярними незалежно від стилістичних текстових особливостей, напр.: «Наперекір цим “могутнім силам”, які на кожному кроці мстять чесному *письменникові-патріотові*, садовлячи його в тюрму, обливаючи потоками наклепів, — Фаст перед цілим світом викриває величезний злочин, що повернув у рабство кілька мільйонів людей» (ЛГ, 13.01.1949), «*Товаришеві* Сталінові — *продовжувачеві* безсмертної справи Леніна» (ЛГ, 21.12.1949).

Закінчення *-ові, -еві, -єві*, як демонструє мовна практика, системно стали витіснятися з ужитку формами на *-у, -ю* в 70-ті роки ХХ ст.

У 40–50-ті роки спостерігаємо тенденцію до уніфікації словозміни іменників середнього роду, зокрема в родовому відмінку множини (прескрипції і мовна практика 20–30-х років фіксували багато варіантних флексій). Прескриптивна норма того часу подавала паралельні закінчення *-Ø / -ів* (*серців, питань/питаннів*)¹³. О. Синявський зазначав, що закінчення *-ів / -їв* у іменниках родового відмінка множини «буває лише зрідка: *обличчів, роздоріжжів, питаннів, статтів, місців*»¹⁴. У 40–50-х роках форми на *-ів / -їв* трапляються зрідка, переважно в мові західноукраїнської преси, напр.: «Забезпечити суворе додержання встановленого порядку надання наукових звань (асистент, доцент, професор) не за обійманою посадою, а за справжньою кваліфікацією, що її визначається науковими працями» (БП, 23.09. 1939).

¹¹ Сучасна українська літературна мова.— С.80.

¹² Українська граматики / За ред. В.М.Русановського.— К., 1986.— С.59.

¹³ *Смаль-Стоцький С., Гартнер Ф.* Граматики руської мови.— Відень, 1914.— С.202; *Гладкий М.* Практический курс украинского языка: пособие для русских школ на Украине и для самостоятельного изучения живой украинской речи.— К., 1924.— С.19; *Кульбакин С. М.* Украинский язык.— Х., 1919.— С.19.

¹⁴ *Голоскевич Г.* Правописний словник.— Х. ; К., 1930.— С.60.

З другої половини ХХ століття прескриптивна норма диференціювала форми родового відмінка множини іменників II відміни. Закінчення *-ів / -їв* було закріплено за іменниками чоловічого роду та іменниками середнього роду на *-е, -я*: *берегів, відкриттів, морів, полів*. Нульове закінчення — за іменниками середнього роду на *-о, -е* та *-я*: *бажань, питань, серць і сердець*¹⁵.

Прислівник *вечері*, закріплений у літературному вжитку, під впливом російської мови зрідка замінювався орудним відмінком іменника *вечір* — *вечором*, напр.: «1 липня *вечором*, як тільки передали по радіо постанову про випуск Державної позики Третьої П'ятирічки, в конторі Сумторгу відразу зібрався мітинг працівників вечірньої зміни» (БЗ, 2.07.1938).

40–50-ті роки демонструють невідмінюваність іншомовних іменників *кіно, бюро, депо* тощо (у 20–30-ті роки мовна практика засвідчувала відмінюваність запозичених слів), напр.: «Петро, червоний і схвильований, дивиться в бік і тре кулаком очі, а Грицько крутить гудзика на старому *пальто* Марини» (МУ, 14.03.1945).

Правописні рекомендації 1933 року, які не були підкріплені мовною практикою, позначилися на парадигмі відмінкових форм іменників III відміни.

Прескриптивну і дескриптивну традицію зберігали іменники жіночого роду в родовому відмінку однини до 40-х років, а саме закінчення *-и*: *напасти, злості, осени, крові, любові*. М. Левицький, О. Синявський рекомендували вживати флексію *-і* лише в іменниках *ніч* — *ночі, подорож* — *без подорожі, розкіш* — *без розкоші, твар* — *з тварі, молоді, постаті, тіні, армії, Росі*¹⁶.

О. Синявський зазначав, що «колись усі іменники третьої відміни зовсім не мали закінчення *-і*, воно сюди зайшло з інших відмін, але в прислівниках, що повстали з окремих форм слів третьої відміни, те *-и* зберігається в колишніх місцевих відмінках однини: *восени*»¹⁷. Своє твердження мовознавець ілюстрував словами Т. Шевченка: «Червоною гадюкою / Несе Альта *вісти* / Щоб летіли крюки з поля / Ляшків-панів їсти».

Варіантність відмінкових форм 20–30-х років ХХ ст. часто була наслідком того, що автори граматики намагалися охопити весь доступний мовний матеріал, який часто був різнотипним і регіонально відмінним. У 40–50-ті роки через заперечення наслідування розмовної практики, на що часто спиралась автори граматики у попередні десятиліття, зникли форми на *-ий* іменників III відміни множини жіночого роду (*місцевостий, дорогоцінностий, національностий, часописий*) і утвердилось закінчення *-ей*, яке й закріпилося в літературній мові: *місцевостей, дорогоцінностей, національностей*. Тенденцію до закріплення закінчення *-ей* у родовому відмінку множини іменників жіночого роду демонструвала і мовна практика української періодики попередніх десятиліть: *народностей, часописей* (Д, 01.01.1928; ВС, 17.02.1926), *відомостей* (ВСУНР, 17.03.1927), *цінностей* (Г, 27.10.1927), *вістей* (ВКОВШ, 18.07.1928), *можливостей* (ПП, 19.11.1919). Закінчення *-ей* іноді наводилися в правописних словниках М. Гладкого (*ночей, вістей, печей*), О. Ізюмова (*ночей, милостей, подорожей, солей, речей*)¹⁸. Мова публіцистичного стилю засвідчує, що форма

¹⁵ Сучасна українська літературна мова.— С.72; Український правопис.— К., 2003.— С.75,76.

¹⁶ Синявський О. Знач. праця.— С.74.

¹⁷ Там же.— С.63.

¹⁸ Гладкий М. Практический курс украинского языка: пособие для русских школ на Украине и для самостоятельного изучения живой украинской речи.— К., 1924.— С.26, 10, 29; Изюмов О. Російсько-український словник.— 4-е вид., доп.— Х.; К., 1930.— С.31, 298, 442, 356.

родового відмінка жіночого роду на *-ей* усталилася й витіснила з ужитку форми на *-ий* ще до 30-х років ХХ ст. Це виразно демонструє і західноукраїнська преса: «Кожен культурний народ має безліч *можливостей* створити свою літературну мову» (Б, 12.10.1928), «Ми маємо чимало своїх, рідних традицій і незахищених *цінностей*» (ЛНВ, № 1, 1926).

Незважаючи на прескриптивну і дескриптивну столітню традицію, форма родового відмінка множини іменників жіночого роду III відміни належить до слабких морфологічних норм сучасної української літературної мови. Варіантні флексії (*деталей* — *деталів*, *статей* — *статтів*) утримують живомовні діалектні особливості. «Атлас української мови» засвідчує поширення форм на *-ів* іменників у формі множини, зокрема і в наддніпрянських і південно-західних говірках української мови¹⁹.

У 40–50-ті роки як варіант до іменника *мати* зрідка вживався давній зразок *матір*, напр.: «*Матір* Дімітрова закликала робітників Франції посилити боротьбу з фашизмом, за звільнення Дімітрова і за єдиний революційний фронт» (А, 21.11.1941). Відмінкові форми цього іменника втратили давню варіантність і відповідають сучасним морфологічним зразкам.

Кличний відмінок репрезентували дві форми, що фіксували й проскрипції попередніх десятиліть: *мати*²⁰ та *мамо*²¹.

Відмінкова парадигма іменників IV відміни впродовж ХХ століття залишається незмінною.

Варіантність іменників у формі звертання була наслідком інтралінгвальних і екстралінгвальних чинників. У мовознавстві тривалий час панувала думка про шестикомпонентну відмінкову парадигму: «Розрізняють шість відмінків: називний, родовий, давальний, знахідний, орудний, місцевий. Крім того, частина іменників, переважно назви істот, має ще так звану *кличну форму*, яка використовується при звертанні»²². Поняття кличної форми закріпилося в мовознавчій науці надовго, пор.: «*Клична форма* — це морфологічна форма іменника, яка виступає у синтаксичній функції звертання...»²³, «За специфічними закінченнями і функціональним призначенням виокремлюється *клична форма*, властива насамперед іменникам зі значенням особи»²⁴. Така оцінка, безперечно, впливала на функціональну активність кличного відмінка. При звертанні, що особливо відчутно в офіційно-діловому стилі, поширювалася форма називного відмінка, що розхитувало граматичні норми. Це один із прикладів взаємопов'язаності науки про мову і мовної практики. Мова української періодики 40–50-х років демонструє вживання форм кличного і називного відмінків, напр.: «Прийміть мій привіт і подяку Червоної Армії, *Феропонт Петрович*, за Ваше піклування про повітряні сили Червоної Армії» (ПП, 26.05.1944), «З тобою ми, *партіє*, навіки!» (ЛГ, 25.01.1949).

Утвердження форми кличного відмінка (вокатива) на рівні зразкових обов'язкових норм відбулося в 90-ті роки ХХ ст., напр.: «Іменник з граматичними ознаками вокатива у семантичному плані, з одного боку, номінує адресат-об'єкт,

¹⁹ Атлас української мови. — К., 1984. — Т. 1. — С.310; 1988. — Т. 2. — С. 201.

²⁰ Гладкий М. Знач. праця. — С.57; Синявський О. Знач. праця. — С. 15; Коцовський В. Методична граматики руської мови для IVкляси шкіл 5- і 6-клясових. — 2-е вид. — Л., 1912. — С.32.

²¹ Тимченко Є. Українська граматики. — К., 1917. — С.109.

²² Курс сучасної української літературної мови. — С.306.

²³ Сучасна українська літературна мова. — С.74.

²⁴ Украинская грамматика. — С.56.

до якого звертається мовець, а з другого, — є суб'єктом, який потенційно може виконати волю мовця»²⁵; «Кличний відмінок, як і називний, родовий, давальний, знахідний, орудний і місцевий відмінки, має типові відмінкові семантико-синтаксичні, формально-синтаксичні відношення цієї грами до інших компонентів речення»²⁶. Уживання вокатива у первинній і вторинній семантико-синтаксичних функціях традиційно репрезентує художній стиль: «— Кажіть, *мамо!*» (І. Багрянний), «*Моя пісне, на гори зійди і впади, ніби річка зі скелі*» (Д. Павличко), «*Шуро!* — вперше за сьогодні Євген назвав її на ім'я» (О. Гончар), «*Тату!* — більше нічого не промовляє, біжить і опускається на землю біля батька» (М. Стельмах).

Як показує мовний розвиток, лексичні варіанти або розподібноються або зникають. Граматичні, фонетичні дублети здебільшого зникають. Родові варіанти іменника розподібноувалися або зникали протягом порівняно коротких періодів — 7–10 років. Цього часу, як свідчить історія літературної мови, достатньо було для морфологічного оформлення іншомовних слів. Найдовше співіснують у мові діалектні варіанти, адже їх підтримує жива стихія українських говірок.

Отже, внутрішні закони мови регулюють відмінкову іменникову парадигму, що виявляється в збереженні визначальних ознак української літературної мови (закінчення *-ові*, *-еві* в давальному, вживання кличного відмінка тощо). Формування й утвердження єдиних взірцевих морфологічних норм залежало від тенденцій мовної практики і стало результатом пошуку і компромісних рішень багатьох поколінь мовознавців.

СКРОЧЕННЯ НАЗВ ГАЗЕТ:

А — Арсенал; Б — Буковина; БЗ — Більшовицька зміна; БП — Більшовицька правда; ВКОВШ — Вісті Київської округи водняних шляхів; ВСУНР — Вісті УНР; Г — Гарт; Д — Дзвін; З — Зоря; КБ — Комсомолец Буковини; КП — Комсомолец Полтавщини; ЛНВ — Літературно-науковий вісник; ЛГ — Літературна газета; МУ — Молодь України; ПП — Південна правда; ПР — Преса Ровенщини; РО — Радянська освіта; СХ — Соціалістична Харківщина.

Т. А. КОТС

THE MORPHOLOGICAL PARADIGM OF NOUN IN THE PRESCRIPTIONS AND LANGUAGE OF PUBLICISTIC STYLE OF 40–50 YEARS OF 20 CENTURY

The research present an analysis of cases paradigm of nouns in publicistic language used in the 40–50 years of 20 century in the context of literary Ukraine. Special attention is paid to the functioning of variant. The main changes in the morphological system are generalized as well.

Keywords: morphological system, variant, form of cases, literary norm, language of publicistic style.

²⁵ Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Грищенко А. П. Граматика української мови.— К., 1982.— С.44.

²⁶ Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови.— К., 2004.— С. 77.